

технологічного інструментарію, який забезпечує фіксацію волевиявлення суверена державної влади.

Література

1. Див., напр.: Старовойтова Г.М., Озимчук Н.В. Правові засади складання списків виборців, учасників референдумів та проблеми їх вдосконалення // *Вибори і референдуми в Україні: проблеми теорії і практики*: Зб. / Редкол.: М.М. Рябець. – К.: Центр. виборча комісія, 2001. – С. 115-128; Усенко-Чорна Ж.І. Складання списків виборців: окремі проблеми, перспективи подальшого вирішення // *Вибори Президента України – 2004: Проблеми теорії та практики*: Зб. мат. міжнар. наук.-практ. конф., м. Київ, 9-10 червня 2005 р. – К.: Атіка, 2005. – С. 459-468; Мельник М. Проблеми організації підготовки та проведення парламентських і місцевих виборів 2006 року // *Вісник Центр. виборчої комісії*. – 2006. – № 3(5). – С. 24-30; Ковальчук В.О. Особливості складання списків виборців, які проживають чи перебувають за кордоном, під час виборів народних депутатів України 2006 року // *Вибори – 2006: Досвід. Проблеми. Перспективи*: Зб. мат. міжнар. наук.-практ. конф., м. Київ, 31 жовтня – 1 листопада 2006 р. – К.: Атіка, 2007. – С. 301-309; Побережний Є. Проблеми якості списків виборців в Україні та можливі шляхи її розв'язання // *Укр. виборче законодавство: після-виборча оцінка і рекомендації*. Зб. ст. – К.: Сьоме небо, 2006. – С. 26-40.
2. Про Державний реєстр виборців України: Закон України № 698-V від 22 лютого 2007 р. // *Голос України*. – 2007. – № 53.

УДК 347.97/99.001.76

В.В. Кривенко

ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ПОРЯДКУ ПРИЙНЯТТЯ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ КОЛЕГІАЛЬНИМИ ОРГАНАМИ СУДОВОГО УПРАВЛІННЯ І СУДДІВСЬКОГО САМОВРЯДУВАННЯ

Демократизація судової системи України пов'язана з розвитком колегіальних форм обговорення управлінських питань, що виникають у діяльності судів і приймаються відповідно до управлінських рішень [1, с. 30]. Це стосується передусім колегіальних органів судового управління і органів суддівського самоврядування.

Правовою базою для цього є Закон України «Про судоустрій України» від 7 лютого 2002 року [2].

Діяльність органів суддівського управління і суддівського самоврядування ще не набула в Україні достатнього розвитку, особливо на місцевому і регіональному рівні. Певною мірою це є не досить чітким врегулюванням управлінської процедури. Окремі її питання знайшли висвітлення в науково-практичних коментарях до Закону України «Про судоустрій України», виданих у 2003 році [3, с. 246-253] та у 2005 [4, с. 196-222].

Проте існує багато проблем удосконалення правового регулювання, які висвітлюються в цій статті і стосуються управлінської діяльності колегіальних органів судового управління (пленумів, президій судів) та органів суддівського самоврядування.

Президії, пленуми судів, органи суддівського самоврядування, що діють на колективній основі, приймають рішення з різноманітних питань організації діяльності судів та пов'язаних з ними проблем. При цьому термін «рішення» може використовуватися в широкому й у вузькому значенні. У широкому значенні воно має узагальнюючий характер, охоплюючи всі акти зазначених органів, а у вузькому – лише акти органів суддівського самоврядування. Президії судів, пленуми вищих спеціалізованих судів і Пленум Верховного Суду України видають акти у вигляді постанов. Спільні акти президій судів та органів суддівського самоврядування на практиці оформлюються нині у вигляді постанов. Наприклад, спільна постанова Президії Верховного Суду України, Ради суддів України та колегії Державної судової адміністрації України про підсумки роботи ДСА у 2003 році була підписана керівниками всіх цих трьох органів [5].

Усі ці рішення є наслідком волевиявлення колегіальних органів з питань, що належать до їхньої компетенції. За юридичною спрямованістю вони поділяються на такі види.

1) Рішення про обрання представників суддівського співтовариства на виборні посади: Пленумом Верховного Суду України – Голови Верховного Суду України; зборами суддів – делегатів на конференції суддів, зборами суддів Верховного Суду України, конференціями суддів-делегатів на з'їзд суддів України; радами суддів – їх голів, заступників голів і секретарів рад; Радою суддів України – голови Ради, його заступника, секретаря і президію.

2) Рішення, про призначення на посади і звільнення з посад: Пленумом Верховного Суду України – заступників Голови Верховного Суду України, голів судових палат та їх заступників, секретаря Пленуму; з'їздом суддів України – суддів Конституційного Суду України, призначення членів Вищої ради юстиції та припинення їхніх повноважень відповідно до Конституції України і закону.

Слід відзначити, що процедура призначення у двох останніх випадках дуже нагадує процедуру обрання, і перешкодою для зміни назв цих процедур (з призначення на обрання) є лише те, що про «обрання» говориться у ст.ст. 131 і 148 Конституції України. Так, на V з'їзді суддів України до списків для таємного голосування по виборах (так записано в протоколі) було включено 8 кандидатур на три місця членів ВРЮ. За результатами голосування більшістю голосів були обрані (призначені) М. Шелест, А. Скотар та В. Палій [6, с. 115].

Звертає на себе увагу і та обставина, що в чинному судоустрійному законодавстві відсутні норми, які стосуються підстав і порядку відкликання членів колегіальних органів судового управління та органів суддівського самоврядування. Це питання необхідно врегулювати в майбутньому законодавстві.

3) Рішення про погодження органами суддівського самоврядування видання індивідуальних правових актів іншими органами.

4) Рішення про затвердження: персонального складу судових палат президіями апеляційних судів, президіями вищих спеціалізованих судів та Президією Верховного Суду України; Положення про преміювання суддів і праців-

ників апарату Верховного Суду України, про надання матеріальної допомоги; розмірів надбавок до окладів суддів, які займають адміністративні посади; Регламенту Пленуму Верховного Суду України, положень про структурні підрозділи – Пленумом цього суду, положень про науково-консультативні ради вищих спеціалізованих судів і Верховного Суду – пленумами судів.

Законом про судоустрій потрібно передбачити, що пленуми вищих спеціалізованих судів затверджують регламенти їхньої діяльності.

Для позначення деяких актів, які, по суті, є актами затвердження, у Законі подекуди використовується слово «визначення»: кількості заступників голів судових палат президією апеляційного суду, кількісного складу суддів у президії апеляційного суду – зборами суддів цього суду, кількісних складів суддів у президіях вищих спеціалізованих судів та Верховного Суду – пленумами цих судів, кількісного складу рад суддів – конференціями суддів.

Для забезпечення додержання правил законодавчої техніки є доцільним для подібних випадків використовувати однаковий термін «затвердження».

5) Рішення-пропозиції про вжиття певних заходів організаційно-правового характеру.

У зв'язку з цим слід підкреслити, що в разі, коли такі рішення приймаються в межах компетенції відповідних колегіальних органів і стосуються як керівників судів і суддів, вони носять імперативний характер і повинні виконуватися тими особами, яким вони адресовані. Інша річ, коли ці пропозиції хоча і стосуються організаційно-правових проблем судової системи, але адресовані органам, на які не поширюються контрольні повноваження внутрішньосуддівських колегіальних органів і органів суддівського самоврядування. Інколи такі пропозиції носять характер рекомендацій.

Так, збори суддів від місцевих судів до Верховного Суду України можуть обговорювати питання щодо практики застосування законодавства, виробляти відповідні пропозиції щодо вдосконалення цієї практики та законодавства і вносити ці пропозиції на розгляд конференцій суддів та з'їзду суддів України.

Цілком очевидно, що думки представників суддівського співтовариства з цих питань становлять собою велику цінність, оскільки саме судді, як ніхто інший, зацікавлені у вдосконаленні законодавства, яке вони застосовують при розгляді справ. При обговоренні цих питань можна спостерігати поєднання самоврядної діяльності й підвищення рівня фахової підготовки суддів. Вважаю, що свої пропозиції з питань вони можуть направляти не лише на розгляд конференцій суддів та з'їзду суддів України, але й до керівників судів, включаючи Верховний Суд України, і до суб'єктів законодавчої ініціативи.

За рішеннями зборів суддів пропозиції зборів щодо вирішення питань діяльності судів можуть направлятися до органів державної влади та органів місцевого самоврядування, які зобов'язані їх розглянути й дати відповіді по суті пропозицій. Водночас звертає на себе увагу те, що законодавець не передбачив можливого внесення пропозицій із законодавства і практики його застосування президіями судів. Тут присутня логіка, оскільки це виходило б за межі чисто організаційних питань, розгляд і вирішення яких покладено на президію.

Розглядаючи питання фінансування та організаційного забезпечення діяльності Верховного Суду України, Пленум Суду схвалює відповідні пропозиції до Державного бюджету України.

Як уже відзначалося, Рада суддів України може вносити пропозиції про порушення дисциплінарного провадження щодо суддів і керівників судів, аж до звільнення їх від займаних посад.

6) Рішення-звернення до керівників держави та інших високопосадовців містять оцінку, здебільшого критичну, невирішених проблем судової влади і суддівського співтовариства (соціальний і правовий захист суддів, забезпечення їх незалежності тощо). Поява таких документів, їх оприлюднення в засобах масової інформації привертає увагу громадськості до цих проблем і певною мірою сприяє їх вирішенню.

Специфічний характер носять звернення Пленуму Верховного Суду України і пленумів вищих спеціалізованих судів до Конституційного Суду України. Відповідно до п. 7 ч. 2 ст. 55 Закону «Про судоустрій» Пленум «приймає рішення про звернення до Конституційного Суду України з питань конституційності законів та інших правових актів, а також щодо офіційного тлумачення Конституції України за законів». Таке формулювання неповною мірою відповідає положенням Закону про Конституційний Суд. Річ у тім, що Пленум Верховного Суду України є особливим суб'єктом конституційного провадження, який поряд з Президентом України, сорока п'ятьма народними депутатами України, Уповноваженим Верховної Ради України з прав людини і Верховною Радою Криму має право надсилати до Конституційного Суду т. з. конституційні подання, а не звернення про визнання правових актів неконституційними, про визначення конституційності міжнародного договору або про необхідність офіційного тлумачення Конституції та законів України (ч. 1 ст. 39, ст. 40 Закону «Про Конституційний Суд»). Відповідно до нього, мають бути скореговані й положення Закону про судоустрій.

Повноваження пленуму вищого спеціалізованого суду в цій частині є вужчими. Він «приймає рішення про звернення до Конституційного Суду України з поданням щодо офіційного тлумачення Конституції України» (п. 6 ч. 2 ст. 44 Закону «Про судоустрій»). Це формулювання знову ж таки неточне. По-перше, зазначений орган має право надсилати до Конституційного Суду, як і інші юридичні особи та громадяни, звернення (а не подання) про необхідність офіційного тлумачення Конституції України та законів України (ст. 42 Закону «Про Конституційний Суд України»). По-друге, незрозуміле, чому пленуму вищого спеціалізованого суду відповідно до зазначеної норми Закону «Про судоустрій» не надається право зажадати тлумачення не лише Конституції України, але й законів України. Тому положення зазначеної норми також підлягають корегуванню.

7) Рішення-роз'яснення у вигляді постанов приймаються пленумами спеціалізованих судів з питань застосування судами законодавства при вирішенні справ відповідної судової юрисдикції (п. 1 ч. 2 ст. 44) і Пленумом Верховного Суду України з питань застосування законодавства (п. 6 ч. 2 ст. 55 Закону «Про судоустрій»).

У сучасних умовах ці роз'яснення носять не керівний, а орієнтовний характер стосовно судів і суддів, хоча і сприяють формуванню судової практики в душі однакового застосування законів.

Закон «Про судоустрій» (п. 6 ч. 2 ст. 55) надає право Пленуму Верховного Суду України визнавати нечинними (тобто, по суті, скасовувати) відповідні роз'яснення вищих спеціалізованих судів «у разі необхідності». Таке формулювання з юридичного боку є досить вразливим, оскільки необхідність можна тлумачити і як доцільність. Очевидно, слід пов'язувати потребу у визнанні нечинними цих актів через невідповідність їх вимогам Конституції і законів.

8) Рішення-висновки щодо наявності чи відсутності в діяннях, у яких звинувачується Президент України, ознак державної зради або іншого злочину як акт Пленуму Верховного Суду України (п. 8 ч. 2 ст. 55 Закону «Про судоустрій») є складовою частиною процесу усунення Президента України з поста в порядку імпідменту. Очевидно, що потреба у виробленні конкретних регламентних норм у цій сфері виникне тоді, коли це питання набуде практичного значення. Поки що такої потреби не виникало. Це саме стосується і подання Пленуму Верховного Суду України про неможливість виконання Президентом України своїх обов'язків за станом здоров'я (ст. 110 Конституції України, п. 8 ч. 2 ст. 55 Закону «Про судоустрій»). До того ж взагалі важко збагнути, яку участь юристи-судді можуть брати у визначенні стану здоров'я Президента як такого, що не дозволяє йому повноцінно виконувати свої обов'язки.

Колективний порядок прийняття рішень органами судового управління і суддівського самоврядування пов'язаний з існуванням певних стадій цього процесу, закріплених у нормативно-правових актах або вироблених практикою.

До числа цих стадій слід віднести: 1) ініціювання розгляду питання колегіальним органом; 2) підготовка до розгляду; 3) обговорення питання на засіданні колегіального органу; 4) прийняття рішення; 5) організація його виконання.

Суб'єкти ініціювання розгляду питань можуть бути визначені безпосередньо в Законі (подання голови апеляційного суду, президії суду про затвердження персонального складу судових палат і визначення кількості заступників голів цих палат (п. 2 ч. 2 ст. 30), подання голови вищого спеціалізованого суду президії цього суду про затвердження складу кожної із судових палат (п. 3 ч. 2 ст. 44), пропозиції Голови Верховного Суду України щодо персонального складу судових палат, його пропозиції Пленуму Верховного Суду щодо кількості суддів у складі Президії та судових палат Верховного Суду (п. 8 ч. 1 ст. 30 Закону «Про судоустрій»).

В інших випадках суб'єктами ініціювання можуть виступати учасники зборів суддів, делегати конференцій суддів, з'їзду суддів України, члени рад суддів та РСУ, за пропозиціями яких відповідні питання можуть включатися в порядок денний цих форумів відповідно до порядку, передбаченого їхніми регламентами. Проте, на мій погляд, норми щодо права членів суддівського співтовариства вносити у встановленому порядку пропозиції для розгляду доцільно включити у відповідні статті розділу V Закону «Про судоустрій».

Попередня підготовка до розгляду питань здійснюється з метою їх поглибленого вивчення і забезпечення повноти і всебічності обговорення. Вона містить у собі вивчення нормативно-правових актів, підборку або підготовку аналітичних документів з питань, що розглядаються, ознайомлення з думкою суддів і керівників судів, науковців тощо. Так, при підготовці проектів постанов пленумів судів, на яких пропонується затвердити роз'яснення з питань практики застосування законів, зазвичай збираються пропозиції з місць, для чого надсилаються проекти відповідних документів. У Раді суддів України для підготовки питань до розгляду створюються спеціальні робочі групи.

Перед розглядом президіями апеляційних судів інформацій голів місцевих судів (п. 3 ч. 2 ст. 30), президіями вищих спеціалізованих судів – інформацій голів апеляційних та місцевих спеціалізованих судів (п. 7 ч. 2 ст. 43), Президією Верховного Суду України – інформацій голів апеляційних загальних судів та вищих спеціалізованих судів щодо організації роботи цих судів (п. 7 ч. 3 ст. 54 Закону «Про судоустрій») для вивчення справ на місцях відряджаються найбільш підготовлені судді, які готують проекти відповідних аналітичних документів.

Обговорення питань колегіальними органами відбувається за умови існування встановленого кворуму.

Для всіх внутрішньосудових колегіальних органів цей кворум становить 2/3 від їх загального складу, що забезпечує необхідну легітимність засідань і прийнятих на них рішень.

На відміну від цього, питання про легітимність кворуму стосовно окремих органів суддівського самоврядування вирішується у Законі про судоустрій по-різному.

Присутність не менш як 2/3 суддів (делегатів) встановлена для зборів суддів місцевих судів (ч. 4 ст. 105), конференцій суддів (ч. 1 ст. 11), з'їзду суддів України (ч. 1 ст. 115). Враховуючи престижність останнього, участь делегатів у ньому, як свідчить практика, наближається до 100 відсотків. Для визнання правомочними зборів суддів вищих спеціалізованих судів і зборів суддів Верховного Суду України вимагається присутність не менше половини від загальної кількості. Визначення такої норми пояснюється, очевидно, порівняно великою кількістю суддів у цих судах.

Відповідно до ч. 3 ст. 111 Закону про судоустрій, порядок роботи ради суддів визначається цим Законом та положенням про неї, що затверджується конференцією суддів. Природно, що для правомочності конференції в ній мають взяти участь не менше 2/3 обраних делегатів. Що ж стосується Ради суддів України, то це питання в Законі взагалі не врегульовано, незважаючи на те, що в період між з'їздами РСУ є вищим органом суддівського самоврядування. Це не значить, що зазначене питання взагалі не вирішено, оскільки відповідно до п. 20 Положення про неї, затвердженого V з'їздом суддів, засідання РСУ є правомочними, якщо в них бере участь більше половини її членів. Але річ у тім, що в Законі відсутня норма, яка прямо надає з'їзду право затверджувати таке положення, на відміну від права конференцій суддів затверджувати відповідні

положення стосовно рад суддів. Тому є доцільним доповнити п. 7 ч. 2 ст. 112 Закону словами «затверджує положення про Раду суддів України» або сформулювати цю норму в окремому підпункті.

Обговорення питань на засіданнях колегіальних внутрішньосудових органів судового управління й органів суддівського самоврядування має бути організовано так, щоб забезпечити якнайактивнішу участь суддів (делегатів) в їхній роботі на основі плюралізму думок. Саме так організовано роботу Ради суддів України. Це не означає, що дискусія завжди повинна проводитися заради дискусії. Якщо внесені пропозиції, зокрема, з кадрових питань, які ні в кого з присутніх, що розбираються в суті питання, не викликає заперечень, то, природно, дискусія не ведеться – для неї просто немає ні приводу, ні підстав. Але така дискусія неминуча, коли висловлюються різні, інколи діаметрально протилежні пропозиції. У цих випадках ми спостерігаємо дію принципу змагальності при вирішенні питань управлінського характеру. У цьому можна переконатися зі стенограм РСУ (змісту виступів, запитань, у тому числі з місця, реплік, зауважень головуючого, голови Верховного Суду України та голів вищих спеціалізованих судів, які беруть участь у засіданнях, тощо). Причому для суддівської аудиторії, вихованої в душі поваги до процесуальних норм, властивою є коректність у ставленні до колег при висловлюванні думок, включаючи звернення «Ваша Честь».

Відповідно до ч. 1 ст. 110 Закону «Про судоустрій», на конференції суддів «можуть бути присутні також судді, що не є делегатами конференції». Думається, що в інтересах подальшої демократизації управлінського процесу їм слід було б надати право не лише бути присутніми, але й брати участь в обговоренні питань порядку денного.

У п. 8 ст. 2 Регламенту Пленуму Верховного Суду України зазначено, що головуючий веде засідання неупереджено, створюючи суддям та іншим особам рівні можливості для обговорення питань порядку денного, не обмежуючи їх у можливості ставити і знімати запитання і не коментуючи їх висловлювань. Обговорення може бути припинено лише за пропозицією суддів шляхом відкритого голосування.

Думається, що наявність таких і подібних їм регламентних норм є важливою запорукою реалізації демократичних засад судового управління і суддівського самоврядування. Ці засади не завжди забезпечуються, особливо при проведенні зборів і конференцій суддів. Тому тепер назріла потреба в тому, щоб узагальнити нормативно-регламентну базу вжиття цих заходів і виробити відповідні рекомендації. Це слід розглядати як одне з найпріоритетніших завдань Ради суддів України.

Про ступінь демократизму вирішення питань певною мірою можна судити з того, чи проводиться за результатами обговорення відкрите чи таємне голосування.

Стосовно президентів судів у нормах Закону про судоустрій це питання вирішується однаково: застосовується як відкрите, так і таємне голосування (ч. 3 ст. 30, ч. 3 ст. 43, ч. 4 ст. 54 Закону). Який з цих способів і в яких випадках потрібно застосовувати, Закон не визначив. Незважаючи на відсутність прямих

вказівок з цього приводу, можна дійти висновку, що ці питання вирішуються зазначеними органами в кожному конкретному випадку або порядок його вирішення має визначитися в регламентних актах.

Пленум вищого спеціалізованого суду вирішує питання відкритим голосуванням (ч. 4 ст. 44 Закону). Очевидно, це можна пояснити тим, що на розгляд Пленуму не виносяться кадрові питання.

Відсутня повна ясність і щодо обрання способу голосування під час проведення зборів, конференцій і засідань у колективах суддів та органах суддівського самоврядування. Відповідними статтями розділу V Закону «Про судоустрій» можливість альтернативного вирішення питання щодо використання відкритого чи таємного голосування передбачена для всіх персональних питань, за винятком призначення й обрання суддів Конституційного Суду України і членів Вищої ради юстиції та Вищої кваліфікаційної комісії суддів України (п. 3-5 ч. 1 ст. 112, ч.ч. 2-6 ст. 115 Закону). Проте, на мою думку, прискорений перехід на таємне голосування поки що не викликається необхідністю, за одним винятком. Якщо обрання Вищої кваліфікаційної комісії з'їздом суддів України здійснюється шляхом таємного голосування (ч. 6 ст. 115), то цього не вимагається від конференцій суддів при обранні членів відповідних регіональних комісій (п. 4 ч. 2 ст. 108 Закону), хоча підходи в першому і другому випадку повинні бути однакові.

Розгляд питань колективними органами судового управління й органами суддівського самоврядування не завжди кореспондується з прийняттям за наслідками розгляду відповідних правових актів. Так, А. Жуковський відзначив, що «лише з питань організаційного забезпечення діяльності апеляційного суду президія має право виробити пропозиції, з решти питань вона має право лише обговорювати проблеми, що виникли. При цьому законодавець не передбачив будь-яких механізмів реалізації постанов президії апеляційного суду, тому на практиці вони носитимуть чисто декларативний характер. Фактично в такому ж положенні виявляється розгляд матеріалів узагальнення судової практики і аналізу судової статистики, заслуховування інформації голів місцевих судів щодо організації діяльності цих судів» [4, с. 66].

Вважаю таке твердження несерйозним. Очевидно не просто немає потреби, але й неможливо за кожним управлінським актом визначати в Законі шляхи і засоби його реалізації. Ці засоби оперативно-розпорядницької діяльності обираються з врахуванням конкретної управлінської ситуації. Наприклад, на думку В. Ковалю, за наслідками заслуховування інформацій голів місцевих судів на засіданні президії апеляційного суду залежно від результатів обговорення можуть прийматися такі рішення:

- про загальну оцінку організації діяльності того чи іншого суду (задовільну чи незадовільну);
- про доцільність поширення позитивного досвіду роботи;
- про звернення до компетентних органів з пропозиціями про заміну керівництва суду чи про порушення дисциплінарного провадження у зв'язку з неналежним виконанням службових обов'язків [7, с. 125-126].

Упорядкованість і чіткість управлінських процедур сприятиме розвитку демократичних засад у діяльності президій, пленумів судів і органів суддівського самоврядування.

Література

1. Кривенко В.В. Демократизація судової влади в Україні (деякі теоретичні аспекти) // Вісник Верховної Ради України. – 2005. – № 7. – С. 29-33.
2. Відомості Верховної Ради України. – 2002. – № 27-28. – Ст. 180.
3. Коментар до Закону «Про судоустрій України» / За заг. ред. В.Т. Маляренка. – К.: Юринком Інтер, 2003. – 462 с.
4. Жуковский А.Г. Закон Украины «О судоустройстве Украины». Комментарий. – Х.: Одиссей, 2005. – 264 с.
5. Про підсумки роботи Державної судової адміністрації України в 2003 році та пріоритетні напрями організаційного забезпечення судів у поточному році: Постанова спільного розширеного засідання Президії Верховного Суду України, Ради суддів України та колегії Державної судової адміністрації України від 20 лютого 2004 р. (II Архів Ради суддів України).
6. Стенограма V з'їзду суддів України. – К., 2002. – 123 с.
7. Коваль В.М. Актуальні проблеми організації та діяльності апеляційних суддів. – Севастополь, 2005. – 188 с.

УДК 347.426.6(477)

Т.С. Ківалова

ПОНЯТТЯ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ ВІДШКОДУВАННЯ ШКОДИ ЗА ЦИВІЛЬНИМ ЗАКОНОДАВСТВОМ УКРАЇНИ

Із здобуттям незалежності Україна почала розбудову демократичної правової держави, формування громадянського суспільства, у центрі уваги якого – людина, захист її законних інтересів та задоволення потреб: всебічне забезпечення прав і свобод людини є найвищою соціальною цінністю, що закріплено в Конституції України.

Виголошення курсу на розбудову правової держави означає, що Україна не лише приймає на себе обов'язок визнавати природні права людини, але й має забезпечувати реалізацію цих прав і свобод.

За роки незалежності України було прийнято низку спеціальних законів, що регулюють пов'язані з цим відносини, поміж яких найважливішими у зазначеній галузі є Конституція України та Цивільний кодекс України.

Слід зазначити, що наукова розробка загальних проблем деліктних та суміжних з ними зобов'язань у юридичній літературі певний час велася досить активно, хоча й на іншому законодавчому матеріалі (праці А.М. Белякової [1], Д.В. Бобрової [2], А.І. Загоруйко [3], М.С. Малєйна [4], В.П. Маслова [5], С.Д. Русу [6], В.Т. Смирнова і О. А. Собчака [7], М.Я Шимінової [8], К.К. Яічкова [9] та ін.). Але значна кількість питань усе ще залишається недослідженою, що особливо помітно у контексті оновлення вітчизняного цивільного законодавства.